

ES REVETLERS

Una herència familiar

Marosa Cons Teixidó

el primer dels balls. Qui tenia l'honor –i els recursos econòmics– de guanyar-lo el solia oferir a l'al·lota, la jove que li agradava. Era una manera de fer públic l'inici d'un festeig. D'aquí el títol Encantam sa primera. Avui, en lloc d'encantar el ball, s'ha encantat el primer disc i qui ha guanyat (una de les balladores de «pinyol vermell» de la contrada) encetarà el ball amb el ballador que tria: justament, en Toni, una de les veus d'Es Revetlers.

Acabat el ball, aprofitam per fer l'entrevista.

La primer pregunta, com és lògic, qui sou, d'on veniu, quin instrument tocau?

Som un grup de cinc joves i dues al·lotes de S'Alqueria, Cala d'Or i Felanitx. L'any 1999 ens estrenàrem com Es Revetlers, però aleshores només érem tres: na M. Pilar, en Simó i en Toni. S'ha de dir que el grup no va sorgir del no-res: aquests tres components ja estàvem avesats a sonar en festes familiars, acompanyats dels nostres pares o padrins, que ja eren sonadors. Va ser amb ells que vàrem aprendre a sonar, a més d'altres persones grans, els instruments que manejam: guitarra, guitarró, violí, xeremies, flabiol i tamborí, a més de les percussions tradicionals com el xorrac o les castanyetes, i la veu, com és de suposar. Després s'afegiren na Margalida, en Sebastià, en Miquel i en Jaume.

Com definiríeu la vostra música, principalment la que es troba a Encantam sa primera?

Bé, al disc, hi trobam dos tipus de música: la que hem rebut directament apresada dels nostres pares o

S'Alqueria Blanca és un petit poble del migjorn mallorquí on s'ha mantingut un estil de vida amb consciència de petita comunitat, no exempta de produccions culturals. L'existència de la revista mensual Dies i coses així ens ho demostra. No hi falten, en aquest poblet, personatges molt coneguts, des d'en Miquel Adrover, dissenyador de moda amb taller a Nova York, fins a una famosa vedette contemporània, na Vivian Caoba, tots dos nascuts aquí.

En la plaça de s'Era Vella de S'Alqueria, a les acaballes de l'estiu, s'ha presentat el disc Encantam sa primera, produït per Es Revetlers, un novell grup que amb aquesta gravació fa una passa endavant en la consolidació de la seva trajectòria musical. Cal dir aquí que un revetler és, segons el Diccionari Alcover-Moll, el 'ballador o balladora de la revetla; sobretot, el ballador i balladora que ballen el primer ball en la revetla de la festa'. Com veurem després, el títol del CD té molt a veure amb el nom de la formació.

La festa de presentació ha consistit, senzillament i per pura coherència, en

una ballada. Coherència, perquè aquest grup s'ha format en aquest poble, a l'entorn de les ballades de pagès, ja siguin les de la plaça per la revetla de la festa del patró o les que es fan a casa, per qualsevol motiu, des de la matança del porc fins a l'aniversari de noces dels padrins.

La plaça, anit, ha estat plena de gent de tota edat i procedència. N'hi ha hagut molta d'asseguda i molta, molta, que no s'ha aturat de ballar en tota la vetlada. Contemplant aquesta animació, l'entrevistadora no pot deixar d'alegrar-se en recordar quan, vint anys enrere, el ball pagès havia desaparegut de les festes del poble i ja només n'hi havia en algunes cases particulars. Aleshores, una escola de ball va ser –i continua essent– l'impuls necessari per al seu refluoriment. Alguns dels infants que en aquell moment aprenien a ballar són avui components d'Es Revetlers.

Al bell mig de la vetlada, el ball s'interromp per recordar aquell costum antic dels balls a la pagesia en què «s'encantava» (és a dir, se subhastava)

67

TOCADORS I SONADORS

padrins, amb els qui hem estat tocant molts anys, i que hem enregistrat tal qual, intacta, i després hi ha unes poques peces (un bolero i dos fandangos) de nova creació, on hem intentat seguir les mateixes pautes de la música tradicional. És per això que la música que interpretam reflecteix molt l'estil d'aquesta zona de Mallorca, des d'Artà fins a S'Alqueria Blanca.

A qui va adreçada la vostra música?

Pensam que la nostra música s'adreça principalment als balladors, i és feta per sentir-la en una ballada, ja sigui en una plaça o en una festa qualsevol. Necessitam la presència dels balladors per sentir que la nostra música és completa. Sinó, els enyoram.

Deis que al vostre CD hi ha peces d'origen popular, interpretades seguint fidelment la tradició. D'on les heu recollides?

Principalment, de la zona de Calonge, S'Alqueria Blanca, Felanitx i Sant Llorenç des Cardassar. La informació s'ha recollida per dues vies: de viva veu, en directe, com ja havíem dit, i, per altra banda, escoltant enregistraments que moltes vegades no han sortit a la llum, fets en festes familiars, on generalment cantaven homes i dones d'edat, alguns dels quals ja són morts avui en dia.

Per tant, podem dir que els vostres mestres han estat la pròpia gent del poble o heu tengut altres vies de formació?

Efectivament, la nostra manera d'interpretar les peces, de tocar els instruments i de cantar segueix les pautes que hem après dels nostres majors, sobretot en les jotes, les mateixes i els copeos. Tanmateix, la pròpia diversitat i quantitat dels nostres mestres ens ha fet anar triant el millor —o el que més ens agradava— de cada un d'ells; també nosaltres mateixos hem anat evolucionant, i esperam continuar fent-ho.

Al grup només en Simó ha estudiat solfeig, i na Margalida ha fet Magisteri Musical. La base

d'estudi acadèmic ens ajuda a comprendre millor la música que feim o a fer petites correccions, però recursos com «fer es borino» quan tocam el guitarró o «fer es batut» amb la guitarra no s'aprenen més que per via oral.

En quines de les peces que interpretau al disc considerau que heu seguit més estrictament l'estil tradicional? Com definiríeu aquest estil? Quines diferències hi ha amb les noves peces que heu aportat?

A les jotes, les mateixes i els copeos, que són les més antigues, i és el que nosaltres entenem com a música per a ball de pagès, perquè els boleros i els fandangos els hem conegut posteriorment i pensam que són més moderns. Totes les que hi ha a *Encantam sa primera* són el que deim jotes i mateixes pageses. Es caracteritzen per estar interpretades segons el que els sonadors antics diuen «tocar per dalt» o «tocar per mig». Això són dues combinacions bàsiques d'acords (Re-La per dalt i La-Mi per enmig), fora de les quals les jotes i mateixes perden aquest timbre que les caracteritza. Ara, s'ha de puntualitzar que l'afinació dels instruments a la pagesia no se correspon a l'acadèmica, és a dir, un La no vol dir que sempre fos a 440, solia ser més baix. Les mateixes, per exemple, se solien tocar «per mig», però no vol dir que fos així sempre.

En canvi, en les peces que hem escrit nosaltres (un bolero i dos fandangos), encara que hem utilitzat els mateixos instruments, ens hem obert a més possibilitats harmòniques i melòdiques, i això se coneix bé en escoltar el disc. No obstant això, hem tengut molt esment en respectar l'estructura perquè puguin ser ballades fàcilment; no debades, a més de músics som balladors, i des de ben petits!

Es Revetlers vos declarau hereus directes —i per via familiar en molts casos— de la tradició musical d'aquesta zona de Mallorca. Quines vos semblen les vies més vàlides per a la trans-

missió de les tradicions musicals d'un poble? La família? L'escola? Els organismes públics?

Si es vol que es conservi fidelment, per transmissió oral, dins l'entorn familiar. Però les circumstàncies van canviant: avui pocs nins conviuen tantes hores amb la família com nosaltres ho hem fet quan érem infants. Si ho vius en família ho vius més intensament, l'aprenentatge té una naturalitat que no té una escola. És per això que en una ballada a la plaça se coneix ben bé qui ha après a casa i qui ho ha fet a una escola: aquests darrers solen tenir un estil més unificat, més homogeni. Tampoc no vol dir que a l'hora de ballar només s'hagi de mirar la gent gran, perquè pot estar limitada pel seu propi estat físic i no es pot sebre com ho feia quan era més jove. L'ideal es que cada ballador tengui un poc el seu aire, el seu estil propi. D'altra banda, a les ballades sembla que s'està perdent un poc el sentit de la improvisació que caracteritzava el ball de pagès, on sempre comandava la dona. Ja ens ho va dir un dia en Francesc Vallcaneres, que el ball mallorquí era matriarcal, improvisat i de parella, i així ho hem vist nosaltres a ca nostra.

A més de les influències que esmentau, quins altres referents musicals teniu?

Nosaltres el que hem hagut de fer és aprendre a sonar alguna cosa més que jotes i mateixes, i per això hem escoltat molta música mallorquina interpretada per molts grups. Som fills del nostre temps i, per tant, estam oberts a escoltar música molt diversa. Per exemple, hi ha una cosa que ens crida l'atenció —i que valoram com a bona—, que són els reguinyols, aquest caragoleig que fa la veu quan canta. Els hem après a apreciar amb els nostres pares, als quals, quan érem molt petits, hem sentit imitar a cantants que el fan, encara que no siguin mallorquins, com n'Antonio Molina, perquè el gust pels reguinyols en cantar és tradi-

cional mallorquí; n'hi ha prou d'escoltar les tonades de feina al camp. Ens anam fixant en detalls com aquests.

En quines línies pensau continuar treballant?

Ens queden encara tonades que no hem enregistrat, encara que les cantam a les actuacions. Pensam continuar en aquesta línia «conservacionista» de jotes, copeos i mateixes, perquè de fet és el que més se'ns demana, aquí i quan feim sortides. Ara hem anat a Mutxamel (Alacant) i a la Fira de Manresa, i és el que més volíem. No vol dir que no escriguem peces noves, però tampoc ens plantejam treure un CD nou cada any!

Sebastià, la lletra que escrigueres per al «Fandango del soldat» té tot l'aire d'un romanç. És basada en un fet verídic?

(A en Sebastià li costa parlar. La veu se li fa petita i tremolosa, perquè aquesta història li surt de ben endins.)

Sí, ella era una cosina del meu padrí, i ell havia de partir *al frente* durant la Guerra Civil. Sempre em digueren que va ser en temps de segar, quan el blat era alt. L'enamorat se va estimar més pegar-se un tir que haver-ne de tirar a d'altres, i així ho va fer. Se'n va anar a festejar i en tornar cap a casa seva s'aturà al puig de Sant Nicolau i allà se va llevar la vida.

Quina valoració feis de la música i del ball tradicional de Mallorca en el moment actual?

Ara està en un bon moment, la gent hi participa, a diferència de fa trenta anys. Hi va haver una generació llarga (la dels nostres pares) que no va ballar. Per això és dels padrins de qui hem après, principalment. També hi influeix la disponibilitat dels poders públics, si ho recolzen —en tots els aspectes, també l'econòmic— o no.

Ara, allà on anam, trobam que hi ha una bona resposta, que la gent es mou per anar a les ballades. Hi ha un perill: que els grups i les escoles desvirtuin el ball i es vagin perdent les pautes o característiques pròpies de cada un d'ells. Notam que hi ha com una tendència dels balladors a l'espectacularitat, a fer punts que cridin l'atenció. Nosaltres tenim la mateixa molt gelosa, en el sentit que volem que es conservi ben ballada, així com l'aprenguérem, amb la rossegueta ben feta, i de vegades ens trobam amb gent que ve de fora, que l'ha hagut d'aprendre en una escola, que ens ve a dir que som nosaltres que no la ballam bé. Això ens dol.

Aquesta participació és positiva, però ens agradaria que la gent fos més escrupolosa i autoexigent a l'hora d'aprendre, perquè molts no

miren massa prim ni intenten respectar les estructures i els punts que aprenguérem dels nostres grans. De vegades, aquest ball que s'usa ara ens fa un poc l'efecte d'aerobic. S'abusa del botar falaguer.

El ball mallorquí té molts valors: és un mitjà de comunicació social i és sa en tots els aspectes, mental i físic. No pots fer tres cereses per ballar jotes!

Quina considerau que pot ser la vostra aportació a la música actual mallorquina d'arrel popular?

Que no es perdi l'herència pagesa: la manera de sonar, la manera de cantar. El que hem fet és, simplement, registrar el que feim a les ballades, les músiques que hem après de gent que ve d'enrere. No vol dir que sigui el millor, però és el que sabem fer i que valoram com a autèntic i també vàlid en el que és la música tradicional mallorquina de ball.

Després de la llarga conversa, els agràim la seva col·laboració. Llavors, ells, també tradicionals en això, no ens deixen partir sense haver menjat un bon tros de coca amb trempó i un tasonet de vi. Bon vent i barca nova per al camí que empreneu, amics!